

Hanteringen av bankkrisen — sedd i efterhand

AV STEFAN INGVES OCH GÖRAN LIND

Vilka metoder valde de svenska myndigheterna för att lösa bankkrisen? Varför just dessa metoder i stället för andra, t.ex. sådana som prövats utomlands? Går det i efterhand att bedöma om sättet att lösa bankkrisen var lyckat?

I artikeln beskriver författarna bl.a. ett antal riktlinjer som använts i hanteringen av bankernas problem.

Vice riksbankschef Stefan Ingves var under bankkrisen först chef för finansmarknadsavdelningen vid finansdepartementet och blev därefter utnämnd till generaldirektör för den nyinrättade Bankstödsnämnden. Göran Lind är bankokommissarie i Riksbanken. Under bankkrisen var han, under riksbanksledningen, ansvarig för Riksbankens hantering av bankstödsfrågor.

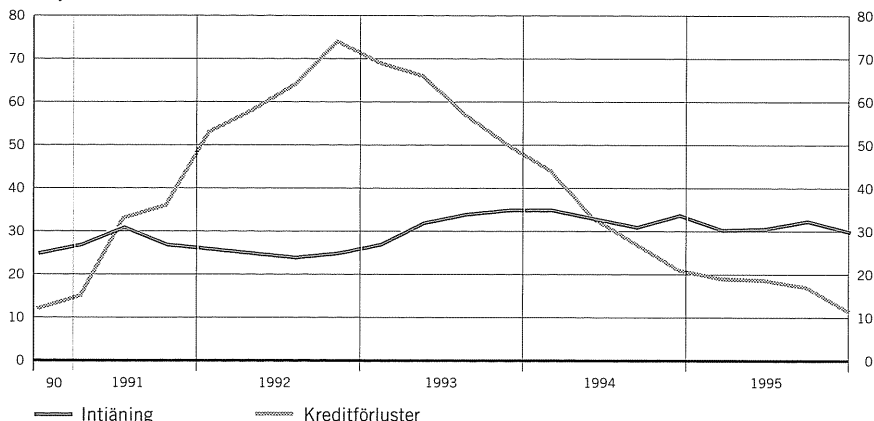
Denna artikel bygger på material som använts i internationella seminarier, bl.a. i regi av Internationella valutafonden och Världsbanken.

Krisens akuta skede över

Den svenska bankkrisen är förbi. Nu återstår ett omfattande uppställningsarbete, främst att hantera och avyttra de stora innehav av fastigheter och andra tillgångar där bankerna tvingats ta över ägandet som skydd för sina lån. Svårigheterna och omfattningen av denna avveckling ska inte underskattas, men den riskerar i alla fall inte bankernas överlevnad som stod på spel under krisperioden. De goda nyheterna överväger nu. Bankkoncernerna rapporterade 1995 vinster i storleksordningen 18 miljarder kronor. Kreditförlusterna har för flera av bankerna sjunkit under 1 procent av den utestående lånestocken, vilket får anses vara en acceptabel nivå. Soliditeten, mätt som kapitaltäckningsgrad, ligger på en hög nivå även vid en internationell jämförelse.

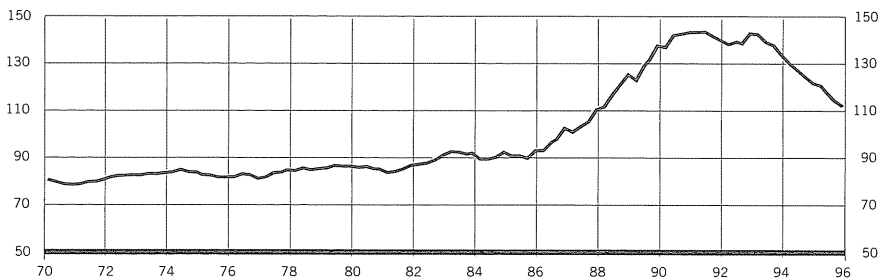
Diagram 1. Bankkoncernernas intjäning och kreditförluster

Miljarder kr

Diagram 2. Utlåning till allmänheten från svenska kreditinstitut i förhållande till BNP

Procent

Bankstödet kan avskaffas

**Bankkoncernerna rapporterade
1995 vinster i storleksordningen
18 miljarder kronor.**

Finansinspektionen har gjort en noggrann genomgång av samtliga 114 banker (varav 90 sparbanker) och andra kreditinstitut som omfattas av den statliga bankstödsgarantin från december 1992. Inspektionen har funnit att instituten nu är så finansiellt starka att bankstödet kan avskaffas utan risk för stabiliteten i det finansiella systemet. Riksbanken delar denna uppfattning. En proposition om att avskaffa garantin per den 1 juli 1996 kommer att presenteras för riksdagen under våren. Från och med den 1 januari 1996 gäller ett s.k. insättarskydd, för vilket bankerna själva betalar kostnaderna.

Ett stort antal utredningar och analyser av bankkriser har gjorts under de senaste åren. Dessa har omfattat krisen i Sverige, men också problem i banksektorn i andra länder såsom de nordiska grannländerna, USA, Japan, Storbritannien och Frankrike. Problemen i dessa länder uppvisar många gemensamma drag – däremot har metoderna för att lösa problemen varierat. Detta har haft olika orsaker, t.ex. ländernas politiska och ekonomiska situation, synen på statens respektive ägarnas roller m.m.

Valet av metoder för att lösa den svenska bankkrisen var i ett inledningsskede och betonat eftersom det gällde att snabbt lösa

---

**Metoder att lösa problem i banker
varierar mellan olika länder.**

---

akut uppkomna situationer i ett par enskilda – som det inledningsvis uppfattades – banker där stora värden i pengar och trovärdighet stod på spel. När det senare framstod klart att det rörde sig om en systemkris utformades ett mönster inom vilket lösningarna söktes. Mönstret hade vissa grundläggande riktlinjer, men medgav också flexibilitet eftersom problemen i en bank vanligen skilde sig från problemen i en annan och därför måste bemötas på delvis skilda sätt. I efterhand kan ett antal riktlinjer i bankkrishanteringens urskiljas.

Riktlinjer i krishanteringens

POLITISK ENIGHET

Det var viktigt att uppnå en bred politisk uppslutning för åtgärderna på bankområdet. Om diskussionen kring stödåtgärderna ledde till partipolitisk oenighet skulle de dels försenas, dels skulle oenigheten noteras av omvärlden och allvarligt kunna försvåra försöken att återställa förtroendet för det svenska finansiella systemet. I några andra länder, där man inte uppnått politisk enighet kring krishanteringens, har negativa effekter tydligt visat sig. Några av dessa är förhöjda upplåningskostnader för bankerna och reducerad tillgång till lån på interbankmarknaden.

Åtgärderna för att skapa en politisk samsyn i Sverige var flera. Av stor vikt var öppenheten och informationen från regeringen och de ansvariga myndigheterna gentemot allmänheten (se nedan). För att undvika att bankstödet blev en partiskiljande fråga förklarade sig regeringen villig att dela informationen kring stödfrågorna med övriga partier. Även i Bankstödsnämndens styrelse var den politiska oppositionen representerad.

FÖRTROENDESKAPANDE ÅTGÄRDER

Öppenhet och information gentemot allmänheten är av stor vikt.

Förtroendet för den svenska finansiella sektorn var lågt under hösten 1992 både i Sverige och utomlands. Den mest negativa effekten av detta var att utländska långgivare reducerade sina krediter till Sverige. Detta påverkade inte bara bankerna och deras låntagare utan även ekonomin i stort genom det betydande nettoutflöde av valuta som ägde rum. Regeringen lyckades visserligen bromsa utflödet av valuta genom en kraftigt ökad statlig utlandsupplåning, men denna begränsade ytterligare bankernas lånemöjligheter utomlands. En slutsats som regeringen och Riksbanken drog av detta var att ett land som är mycket beroende av krediter från utlandet – som Sverige – måste återställa förtroendet snabbare och kraftfullare än länder som har en starkare position – som Norge och Japan. Detta påverkar valet av metoder för att lösa problemen.

Riksdagen beslutar om bankstöds- garantin den 18 december 1992.

Behovet av starka förtroendeskapande åtgärder ledde till den s.k. bankstödsgarantin som riksdagen beslutade om i december 1992. En viktig del i garantin var att bankernas samtliga fordringsägare, utom aktieägarna, skyddades mot förlust. Någon maximigräns för storleken av det statliga stödet till banksektorn sattes inte. Eftersom förtroendet för statens betalningsförmåga var obrutet kunde kreditgivarna fortsätta lämna lån till svenska banker utan risk för förluster.

Enbart riksdagsbeslutet var dock inte tillräckligt. Omvärlden saknade kunskap om innebörden av beslutet och om vilka åtgärder som konkret planerades för att lösa bankernas problem. Behovet att sprida denna kunskap ledde till en omfattande informationsverksamhet. Regeringsmedlemmar och tjänstemän från främst Finansdepartementet och Bankstödsnämnden gjorde täta besök i olika finansiella centra runt om i världen för att beskriva situationen och vilka åtgärder som vidtagits och skulle vidtas. Givetvis skedde även en motsvarande informationsverksamhet inom Sverige.

De förtroendeskapande åtgärderna lyckades. De högre priser på krediter som svenska banker tvingades betala under en tid sjönk relativt snabbt tillbaka till en normal nivå. Kreditvolymerna från utlandet vände uppåt och stabiliserades på en tillfredsställande nivå. Betygen över svenska bankers kreditvärdighet blev visserligen lägre, men inte lägre än att finansieringen kunde säkras.

När det gäller förtroendet för bankerna bör nämnas att det aldrig under bankkrisen – inte ens före riksdagens beslut om bankstödet – uppstod någon allvarlig misstro mot bankerna i den bemärkelsen att bankernas sparare tog ut sina pengar i mycket stor omfattning. Större uttag än normalt skedde i vissa fall under

korta perioder, men situationen var hela tiden under kontroll och någon risk för likviditetsbrist förelåg inte.

ÖPPENHET

Öppenhet är ett mer omfattande begrepp än informationsgivning. Det betyder även att man inte döljer omfattningen eller karaktären av problemen. Eftersom bokföring av kreditförluster och värdering av tillgångar inte är ”exakta vetenskaper” utan till en del är en fråga om bedömningar finns möjligheter för banker och andra företag att helt inom lagens rāmärken redovisa en starkare eller svagare finansiell ställning. Ett exempel på flexibiliteten i redovisningen, som på senare år dock kraftigt begränsats, är att värdera fastigheter såsom långsiktiga innehav eller till ett aktuellt marknadsvärde. Det är också i vissa fall en bedömningsfråga när en kreditförlust skall anses föreligga och tas in i en banks resultaträkning.

I internationella diskussioner kring problem i banksektorn har två alternativa metoder angivits. Enligt den första metoden får förluster så långt som är lagligt möjligt skjutas på framtiden. Bankens löpande intäkter kan användas till en gradvis nedskrivning av de förlustbringande tillgångarna. En fördel med denna metod är att framtvingade försäljningar av bankers tillgångar, vanligen till underpriser, kan undvikas. En allvarlig nackdel är att den förutsätter att problemen kan lösas på relativt kort tid. Skulle de dra ut på tiden växer svårigheterna snabbt och problemen sammantagna blir betydligt större när de till sist bryter ut. Hanteringen av problemen hos USA:s sparbankssektor på 1980-talet är ett exempel på detta.

Metod 1: Förlusterna skjuts på framtiden.

Den andra metoden är att på ett tidigt stadium öppet redovisa alla de förluster och värdeminskningar som förväntas. Detta ger klarhet om problemens omfattning och behovet av stödåtgärder. Förfarandet fungerar också förtroendestärkande – förutsatt att myndigheterna och bankerna kan göra trovärdigt att inte ytterligare problem ligger dolda. En risk med metoden är att den kan leda till en överdriven uppfattning om problemens storlek exempelvis om övertagna fastigheter värderas alltför försiktigt i en tillfälligt starkt nedpressad marknad. Detta kan bl.a. leda till att låntagare med tillfälliga betalningssvårigheter tvingas till hårdare betalningsvillkor vilket i sin tur kan framkalla betalningsinställelser.

Metod 2: Öppet redovisa alla förluster som väntas.

De svenska myndigheterna valde att använda den andra metoden – att ta fram förväntade kreditförluster och att värdera fastigheter och andra tillgångar till realistiska värden. Denna metod var konsistent med de övriga grundprinciper-

na för bankstödet – bland andra behovet av att återskapa förtroendet och behovet av att jämställa bankernas redovisningsprinciper för att rättvist kunna bedöma deras stödbehov.

Bankstödsnämnden inrättar en särskild "Värderingsnämnd".

Finansinspektionens regler skärptes både för redovisningen av befarade kreditförluster och för värderingen av fastigheter. Dessutom inrättade Bankstödsnämnden en särskild "Värderingsnämnd" med fastighetsexpeter för att få en mera enhetlig värdering av de stödsökande bankernas fastighetssinnehav.

I efterhand kan konstateras att de gjorda värderingarna i stort sett hamnade på en realistisk nivå. De fastighetsbolag som bankerna själva bildat på basis av dessa värderingsprinciper har en direktavkastning som ligger nära den som i övrigt gäller på marknaden.

ORGANISATION OCH ARBETSFÖRDELNING

Bankstödsnämnden inrättas under Finansdepartementet.

Redan på ett tidigt stadium av bankkrisen blev det uppenbart att ett brett upplagt stöd till banksystemet inte kunde hanteras inom Finansdepartementet. Detta skulle leda till att den löpande lagstiftningsverksamheten försumrades. På departementet fanns inte heller personal med alla de olika kvalifikationer som krävdes för att analysera och förhandla med bankerna. Det ansågs inte heller lämpligt att låta Riksbanken eller Finansinspektionen ta ansvaret för bankstödsverksamheten eftersom detta riskerade att leda till intressekonflikter med dessa myndigheters övriga verksamhet. Slutsatsen blev att skapa en ny myndighet under Finansdepartementet, Bankstödsnämnden, för att hantera bankstödet.

Regeringen gav Bankstödsnämnden en resursmässigt begränsad organisation. För att undvika dubbelarbete skedde ett löpande informationsutbyte där nämnden kunde utnyttja kunskaper i Riksbanken och Finansinspektionen och omvänt. Dessa gavs också lagenlig rätt och skyldighet till samråd med Bankstödsnämnden i alla stödfrågor av vikt. Dessutom använde sig nämnden i stor utsträckning av svenska och utländska konsulter, vilka i de flesta fallen redan hade erfarenheter från bankkriser i andra länder som USA och Norge. Kostnaderna för konsultinsatserna var höga (betalades av de stödsökande bankerna), men innebar en nödvändig tidsvinst eftersom motsvarande kunskap och kapacitet saknades på annat håll. Det uppbyggda nätverket visade sig effektivt; beslut i stödärenden kunde tas med mycket kort varsel vilket ofta var nödvändigt på grund av åtgärdernas akuta karaktär.

Eftersom bankkrisen vid några tillfällen under hösten 1992 tog sig uttryck i

form av en akut likviditetsbrist, särskilt i utländsk valuta, vidtog Riksbanken åtgärder inom ramen för sin normala verksamhet i syfte att säkra stabiliteten i det finansiella systemet. Detta skedde bl.a. i form av betydande kortfristiga lån och depositioner i banker, i kronor och i utländsk valuta, såsom beskrivits i tidigare utgåvor av Riksbankens Förvaltningsberättelse (bland annat motvärdet av 57 miljarder kronor i valutadepositioner hos bankerna). För lånen och depositionerna gällde normala ränte- och återbetalningsvillkor. Riksbankens princip – att endast låna till solventa banker – upprätthölls genom riksdagens garanti att hålla bankernas långivare skadeslösa. De likviditetsstödjande åtgärderna fungerade såsom avsett och lånen och depositionerna kunde avvecklas efter kort tid.

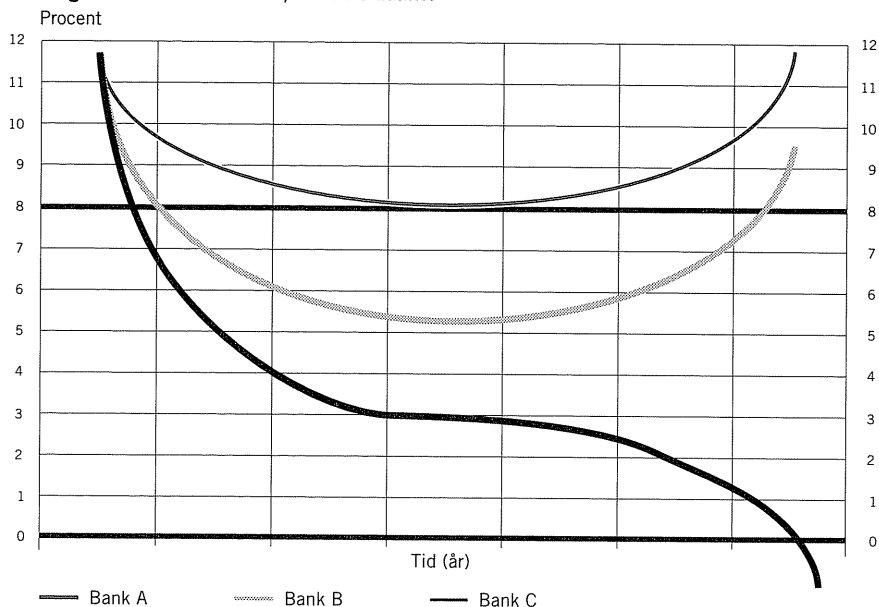
EN ENHETLIG MÅTTSTOCK

De stödsökande bankerna måste behandlas efter objektiva kriterier. En grundläggande metod för att bedöma omfattningen och formerna för stödet var att utifrån kända och prognosticerade uppgifter om en bank och om dess finansiella och ekonomiska omvärld göra sannolika scenarier för dess framtida utveckling.

Bankerna indelades i A-, B- eller C-typer

- En A-bank befarades som sämst kunna komma nära 8-procentsgränsen i kapitaltäckningsgrad, men skulle därefter åter kunna förbättra sin soliditet. En A-banks problem borde kunna lösas av aktieägarna, möjligen med hjälp av någon form av temporära garantier från Bankstödsnämnden för att säkerställa förtroendet för banken ifråga.
- En B-bank kunde komma att hamna under 8 procent en tid, men sedan åter uppfylla kapitaltäckningskravet. Detta var således en bank med problem på kort sikt, men med en god prognos för framtida vinstutsikter. En sådan bank kunde behöva mer omfattande statligt stöd, även i form av kapitaltillskott eller lån, om aktieägarna inte hade förmåga att tillskjuta erforderligt kapital. I ett samhällsekonomiskt perspektiv vore det ändå lönsamt att ha banken kvar eftersom scenariemetoden visat att banken hade en långsiktig lönsamhet. Föreningsbanken var en sådan bank. I detta fall var ägarna beredda att tillskjuta aktiekapital så att en kapitaltäckningsgrad över 8 procent kunde säkras. Dock erfordrades först att osäkerheten kring bankens finansiella ställning på medellång sikt minskades. Detta skedde genom att Bankstödsnämnden lämnade en s.k. kapitaltäckningsgaranti, vilken innebar ett åtagande om statliga kapitaltillskott om kapitalnivån sjönk ned mot 8-procentsgränsen.
- En C-bank var en bank där scenarierna visade att banken med stor sannolikhet aldrig åter skulle bli lönsam utan dess kapital skulle gradvis eroderas och så

Diagram 3. Scenarier för A-, B- och C-banker

småningom bli negativt. I dessa fall gällde det för staten att genom lämpligt avvägda åtgärder minimera förlusterna för samhället (exempel: Gota Bank). Dessa åtgärder behövde inte alltid syfta till en likvidation av banken utan i vissa fall kunde andra metoder ge förmånligare resultat, exempelvis att skilja ut dåliga tillgångar och därefter sälja ut, eller fusionera, den resterande delen av banken.

En banks kapitalförlust måste alltid täckas – på ett eller annat sätt.

Oavsett om en bank kategoriseras som A, B eller C arbetade Bankstödsnämnden i enlighet med vissa "sanningar" rörande förlusthanteringen. För det första gäller att förlusten av en banks kapital alltid måste täckas in – på ett eller annat sätt. I debatten kring bankstödsfrågor såväl i Sverige som utomlands försöker man ofta kringgå detta "obekväma" faktum. Analysen underlättas betydligt om parterna kan enas om att det föreligger ett s.k. hål i en banks kapital vilket måste fyllas igen. För det andra gäller generellt att en banks ekonomiska värde för en investerare är nuvärdet av dess framtida vinster. Av dessa två sanningar följer att om kapitalförlusten är för stor i relation till nuvärdet av vinsterna så kommer ingen privat investerare att vilja tillskjuta tillräckligt kapital av ekonomiska skäl. Det kan dock även i sådana fall vara ekonomiskt försvarbart för staten att ge bankstöd bl.a. eftersom detta kan reducera den slutliga förlusten,

t.ex. genom att undvika en framtvungad försäljning av tillgångar till underpriser. En kontrollerad avveckling av problembankerna är dessutom förtroendeskapande och därmed samhällsekonomiskt lönsam.

Ovanstående analys anger också begränsningarna för krav på återbetalningar av statsstöd från en bank som helt eller delvis är statsägd men där målet är en privatisering.

Alltför hårda återbetalningskrav gör att en bank som fått statligt stöd blir omöjlig att sälja.

Det sammanlagda värde som kan utvinnas ur banken är, som ovan nämnts, summan av nuvärdet av framtida vinster. Om staten lägger krav på framtida återbetalningar från banken sjunker försäljningsvärdet i proportion till detta. Alltför hårda återbetalningskrav leder till att banken blir omöjlig att sälja.

För att scenariemetoden skulle fungera måste givetvis principen om likartad värdering och redovisning av bankernas tillgångar och skulder (se under "Öppenhet" ovan) gälla. Metoden förutsatte även uppbyggandet av en "bankmodell" med en stor mängd data hämtade från bankernas balanser men även allmänekonomiska data om räntor och valutakurser, konjunkturutveckling m.m. Med hjälp av denna modell kunde man bl.a. undersöka hur känslig lönsamheten i bankerna var för olika utvecklingsscenarier.

AVVECKLINGSENHETER

Eftersom problemlånen i vissa banker var omfattande i volym samt även juridiskt och "tekniskt" svårhanterliga (exempelvis fastigheter med ombyggnadsbehov före försäljning) var det lämpligt att skilja av dessa från den ordinarie verksamheten till särskilda avvecklingsbolag. Exempel på sådana bolag inom ramen för bankstödet är Securum och Retriva. Även de banker som inte utnyttjade bankstödet har skapat motsvarande enheter inom sina egna organisationer såsom Diligentia inom S-E-Banken och Närkebro inom Handelsbanken.

Det finns flera motiv till att avskilja dessa enheter från den övriga verksamheten. De dåliga krediterna kräver ofta en annan perso-

---

Det krävs experter för att hantera de dåliga krediterna.

---

nal, t.ex. experter på likvidationsförfaranden eller på fastighetsförvaltning, än den som finns tillgänglig i den löpande bankverksamheten. Likaså är hanteringen av dessa krediter annorlunda än för normala krediter. Det är därför rationellt att låta den löpande verksamheten och hanteringen av de dåliga lånen skötas organisatoriskt separerade från varandra. Det är också troligt att de ekonomiska incitamenten kan göras tydligare genom en uppsplittring: Den friska rörelsen får resultatmål för sin verksamhet och likaså avvecklingsenheten.

Inom ramen för bankstödet avsattes betydande resurser för att skapa och ka-

pitalisera Securum och Retriva. De dåliga lånen i Nordbanken var av så stor omfattning att de sannolikt skulle bromsa bankens tillfrisknande om de legat kvar i denna – även om den finansiella risken reducerats genom stödåtgärder. Därför gjordes en överföring av 50 miljarder – efter nedskrivning – i dåliga krediter och andra tillgångar till Securum och Securum kapitaliserades med 24 miljarder kronor, vilket beräknades räcka till att betala kostnaderna under avvecklingsperioden. Gota Banks dåliga lån utgjorde en mycket stor andel, över 45 procent, av bankens totala tillgångar. Eftersom scenarieanalysen visade att banken inte kunde bli långsiktigt vinstgivande gällde det att ta hand om de dåliga lånen så att bankens friska del kunde säljas. Till Retriva fördes oreglerade lån och andra tillgångar med ett nettovärde, efter avskrivningar, på 16 miljarder kronor. (Före avskrivningar var värdet 39 miljarder kronor.) Staten gjorde också en kapitalinsats i Retriva med 4 miljarder kronor.

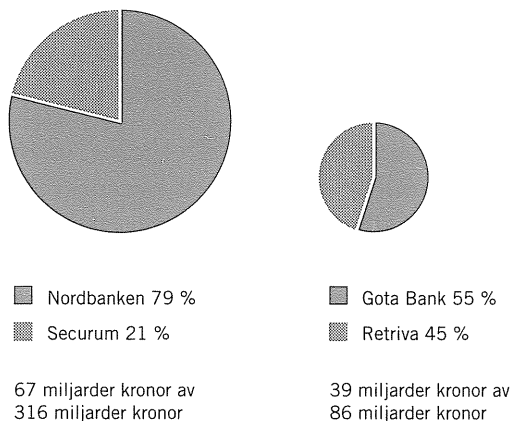
När dåliga tillgångar överförs till en avvecklingsenhet ska de ges ett realistiskt marknadsvärde.

Vid överföringen av dåliga tillgångar till en avvecklingsenhet är det viktigt att en rättvisande värdering tillämpas. Enheten skall er- hålla tillgångarna till ett realistiskt marknads-

värde. Detta har med principen om öppenhet i värderingarna att göra, men också med att ge enheten rätta incitament för hanteringen av tillgångarna. Det skulle även reducera förtroendet för statens bankstödsåtgärder om det visade sig att tillgångarna värderats för högt så att extra kapital i efterhand, kanske i flera omgångar, måste tillskjutas.

Diagram 4. Dåliga krediter i Nordbanken och Gota

Miljarder kronor och procentandelar

ÄGARKAPITALET

I och med att statliga bankstödsåtgärder påbörjas måste klara riktlinjer ges för hur de dittillsvarande ägarnas kapitalinsatser ska hanteras. Detta är nödvändigt av flera skäl:

- För att ge ägarna en klar uppfattning om deras förhandlingsposition gentemot staten.
- För att undvika överdrivet utnyttjande av budgetmedel.
- För att visa skattebetalarna att bankernas ägare inte gynnas på deras bekostnad.

Redan i riksdagens beslut om bankstödet framgick att aktieägarna inte skyddades såsom bankernas sparare och andra kreditorer. I Bankstödsnämndens diskussioner med stödsökande banker gjordes det klart att i den mån staten tillsköt kapital eller lämnade annat finansiellt stöd till en bank skulle detta i motsvarande mån reducera de tidigare ägarnas andel. Ett tydligt exempel på denna princip är avtalet med Föreningsbanken. Enligt detta avtal, som inte utnyttjats, skulle staten erhålla preferensaktier för belopp motsvarande dess kapitaltillskott. Dessa aktier skulle få en över tiden ökande röststyrka, vilket innebar att om stödet utnyttjades under en lång period och i stor omfattning så gick majoriteten av ägandet successivt över till staten.

En särskild lag stiftades som skulle ge staten möjlighet till tvångsinlösen av aktier, efter det att dessa värderats av en opartisk instans.

Särskild lag stiftas för att aktier ska kunna tvångsinlösas.

Syftet med lagen var att nödvändiga åtgärder för att skydda en bank, kanske med stora samhällsekonomiska värden på spel, inte skulle kunna förhindras genom att en grupp aktieägare försökte utnyttja situationen till att erhålla överpris för sina aktier. Lagen har dock aldrig använts.

STATLIGT ÄGANDE

Redan från början uttalades det klart, t.ex. i riksdagens beslut 1992, att bankstödet inte skulle leda till ett långsiktigt statligt ägande av banker. I den mån en bank temporärt måste ägas av staten skulle strävan vara att privatisera denna så snart detta kunde ske på ett ekonomiskt försvarbart sätt. (Såsom planerna är för Nordbanken).

VILLKOR

I samband med att stöd lämnades till bankerna ställdes villkor på dem. Villkoren gällde vanligen åtgärder som behövde vidtas för att undanröja flagranta brister i

den tidigare verksamheten. Krav kunde exempelvis ställas på en mera ändamåls-
enlig och samtidigt billigare organisationsstruktur eller på en bättre internkontroll
och riskhantering. Genom att representanter för staten erhöll plats i stödbanker-
nas styrelser kunde tillses att bankerna uppfyllde villkoren.

**När stöd lämnades till bankerna
ställdes villkor på bankerna.**

Staten gjorde aldrig anspråk på att påverka
bankernas löpande verksamhet. Statens stöd
inskränkte sig till bankernas finansiella behov

för att överleva, medan ansvaret för verksamheten som sådan låg kvar hos bank-
ledningarna och styrelserna.

MÅL FÖR BANKSTRUKTUR

Vid rekonstruktionen av bankerna hade myndigheterna vissa övergripande idéer
om en önskvärd framtida struktur i banksektorn. En viktig sådan tanke var att
skapa ett antal långsiktigt starka banker som kunde upprätthålla en aktiv konkur-
renssituation. Sammanslagningen av Gota Bank och Nordbanken låg i linje med
denna strävan. Omstruktureringen och ombildandet av Sparbanken Sverige samt
av Föreningsbanken till bankaktiebolag ledde till en starkare ägarstruktur. I de
sistnämnda fallen kom dock initiativen från bankerna själva, men påskyndades av
behoven att säkra kapitalbasen.

Bankkrisens upplösning

Bankkrisen fick ett mindre allvarligt förlopp än vad många befارade när läget var
som värst under hösten och vintern 1992–93. Förtroendet för det svenska finansi-
ella systemet stabiliserades snabbt efter riksdagens stödbeslut. Under 1993 för-
bättrades bankernas finansiella ställning gradvis och förlusterna avtog. Två ban-
ker som vid 1993 års början sökt stöd, Sparbanken Sverige och S-E-Banken, an-
mälde under sommaren att de kunde erhålla nytt aktiekapital från sina ägare och
avbröt därför diskussionerna med Bankstödsnämnden.

Föreningsbanken har inte behövt använda den kapitaltäckningsgaranti den
erhållit och bankens kapitaltäckningsgrad ligger nu på tillfredsställande 11 pro-
cent mätt på koncernbasis.

Statens finansiella stöd till Nordbanken/Gota Bank kan till en stor del åter-
vinnas genom privatisering och vinstutdelningar eftersom banken nu åter visar en
god lönsamhet. Sannolikt kan också betydande belopp återvinnas från Securum
och Retriva efter avvecklingen av tillgångarna.

Eftersom upplösningen av bankkrisen gått bättre än väntat kan man anta att
de ovan redovisade riktlinjerna för att lösa krisen haft en gynnsam inverkan. Ett

stöd för denna tes är att när andra metoder till lösningar valts i andra länder, t.ex. att ej redovisa problemens omfattning öppet, har detta lett till ökade och ej minskade svårigheter.

Upplösningen av bankkrisen har gått bättre än väntat – en avgörande faktor var den ekonomiska utvecklingen.

Oavsett vilken effekt valet av metoder kan ha haft för att lösa krisen finns det dock en ytterligare faktor som inte nämnts tidigare och som varit avgörande för förloppet, nämligen den realekonomiska utvecklingen. Efter den turbulenta hösten 1992 förbättrades stabiliteten i den svenska ekonomin. Åtgärder vidtogs för att nedbringa budgetunderskottet. Räntorna sjönk och exporten förbättrades snabbt, delvis till följd av den deprecierade kronan. Allt detta påverkade bankerna positivt genom högre intäkter för verksamheten och lägre kreditförluster eftersom många låntagares betalningsförmåga förbättrades. Slutsatsen är tydlig: Likaväl som bankkrisens akuta skede delvis utlöstes av oron i samhällsekonomin under slutet av 1992 så underlättades tillfrisknandet i banksektorn av att realekonomin åter förbättrades under 1993 och åren därefter. Utan en väl fungerande ekonomi i landet som helhet får stödåtgärder för banksektorn enbart en begränsad effekt.

Var bankstödet nödvändigt?

Vad det nödvändigt att skapa en så omfattande ram kring bankstödet; av riksdagsbeslutet om stödgaranti och obegränsade stödbelopp, etablerandet av en ny myndighet, detaljgranskning av stödsökande banker m.m.? Kunde hanteringen gjorts enklare och billigare? För att besvara den frågan måste man föreställa sig den beslutssituation som förelåg under hösten 1992. Förtroendet för såväl den svenska finansiella sektorn som för kronan var mycket svagt. Ett betydande valutautflöde ägde rum. Den djupa recessionen var inne på sitt andra år. Tillgångspriserna rasade och kreditförlusterna i bankerna sköt i höjden. Det fanns en uppenbar risk att samtliga stora bankkoncerner, kanske med något enstaka undantag, inom kort tid skulle hamna under 8 procents kapitaltäckningsgrad. Enligt lagen innebar detta att deras verksamhetstillstånd (oktroj) då skulle dras in av myndigheterna. Ett högst akut problem var att bankerna var beroende av en betydande löpande upplåning i utländsk valuta och att deras internationella motparter redan hade börjat minska eller helt stänga lånemöjligheterna på grund av osäkerheten om de svenska institutens återbetalningsförmåga.

I detta läge drog regeringen och myndigheterna slutsatsen att om inte förtroendet för Sverige och för finanssektorn snabbt återupprättades så fanns tydliga hot mot stabiliteten i betalningssystemet, vilket sannolikt skulle leda till starkt negativa konsekvenser för samhällsekonomin i sin helhet. För att undvika detta mås-

te de åtgärder som regeringen valde att genomföra vara så tydliga och omfattande att omvärlden omedelbart skulle inse att det fanns en stark vilja och förmåga att ta itu med problemen. Härvid fanns det varken tid eller utrymme för något annat än en grov avvägning av vad situationen krävde.

Bankstödet har bidragit till att Sverige idag har ett finansiellt robust, dynamiskt och konkurrenskraftigt banksystem.

Som ovan diskuterats är det omöjligt att i efterhand närmare bedöma effekterna av bankstödet eller om alternativa lösningar hade givit andra resultat. Sverige har nu ett finansiellt robust, dynamiskt och konkurrenskraftigt banksystem, vilket på olika sätt stärker landets totala ekonomiska struktur. Härmed har stödåtgärderna bidragit till att uppfylla det viktigaste långsiktiga målet.